אבל הכא זכרון תרועה כתיב והאי מתעסק בעלמא הוא קמ"ל אלמא קסבר רבא מצות אין צריכות כוונה איתיביה היה קורא בתורה והגיע זמן המקרא אם כוון לבו יצא ואם לאו לא יצא מאי לאו כוון לבו לצאת לא לקרות לקרות הא קא קרי בקורא להגיה ת"ש היה עובר אחורי בית הכנסת או שהיה ביתו סמוך לבית הכנסת ושמע קול שופר או קול מגילה אם כוון לבו יצא ואם לאו לא יצא מאי לאו אם כוון לבו לצאת לא לשמוע לשמוע והא שמע סבור חמור בעלמא הוא איתיביה נתכוון שומע ולא נתכוון משמיע משמיע ולא נתכוון שומע לא יצא עד שיתכוון שומע ומשמיע בשלמא נתכוון משמיע ולא נתכוון שומע כסבור חמור בעלמא הוא אלא נתכוון שומע ולא נתכוון משמיע היכי משכחת לה לאו בתוקע לשיר דלמא דקא מנבח נבוחי א"ל אביי אלא מעתה הישן בשמיני בסוכה ילקה אמר לו שאני אומר מצות אינו עובר עליהן אלא בזמנן מתיב רב שמן בר אבא מנין לכהן שעולה לדוכן שלא יאמר הואיל ונתנה לי תורה רשות לברך את ישראל אוסיף ברכה אחת משלי כגון [2]ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ת"ל [3]לא תוסיפו על הדבר והא הכא כיון דבריך ליה עברה ליה זמניה וקתני דעבר הכא במאי עסקינן בדלא סיים והתניא סיים סיים ברכה אחת והתניא סיים כל ברכותיו שאני הכא כיון דאלו מתרמי ליה צבורא אחרינא הדר מברך כוליה יומא זמניה הוא ומנא תימרא דתנן הניתנין במתנה אחת שנתערבו בניתנין מתנה אחת ינתנו מתנה אחת מתן ד' במתן ד' ינתנו במתן ד' מתן ד' במתן אחת ר"א אומר ינתנו במתן ד' רבי יהושע אומר ינתנו במתן אחת אמר לו ר"א הרי הוא עובר על בל תגרע אמר לו ר' יהושע הרי הוא עובר על בל תוסיף א"ל ר"א לא נאמר בל תוסיף אלא כשהוא בעצמו אמר לו ר' יהושע לא נאמר בל תגרע אלא כשהוא בעצמו ועוד אמר רבי יהושע כשלא נתת עברת על בל תגרע ולא עשית מעשה בידך כשנתת עברת על בל תוסיף ועשית מעשה בידך והא הכא כיון דיהיב ליה מתנה מבכור עברה ליה לזמניה וקתני דעבר משום בל תוסיף לאו משום דאמרינן כיון דאילו מתרמי ליה בוכרא אחרינא הדר מזה מיניה כוליה יומא זמניה [ממאי] דלמא קסבר ר' יהושע מצות עובר עליהן אפי' שלא בזמנן אנן הכי קאמרינן רב שמן בר אבא מ"ט שביק מתני' ומותיב מברייתא לותיב ממתניתין מתניתין מ"ט לא מותיב כיון דאילו מתרמי ליה בוכרא אחרינא בעי מזה מיניה כוליה יומא זמניה הוא ברייתא נמי כיון דאי מתרמי צבורא אחרינא הדר מברך כוליה יומא זמניה ורב שמן בר אבא התם לא סגי דלא יהיב הכא אי בעי מברך אי בעי לא מברך רבא אמר לצאת לא בעי כוונה לעבור בעי כוונה והא מתן דמים לרבי יהושע דלעבור ולא בעי כוונה אלא אמר רבא לצאת לא בעי כוונה לעבור בזמנו לא בעי כוונה שלא בזמנו בעי כוונה אמר ליה ר' זירא לשמעיה

איכוון

קא משמע לן. דאע"ג דמתעסק הוא יצא דמצות אין צריכות כוונה: **ומן המקרא.** של קריאת שמע והוא היה קורא בתורה פרשת שמע: **קורא להגיה.** אף קרייה אין כאן אלא מגמגם: **דקא מנבח נבוחי.** ואינו תוקע כשיעור תקיעה המפורש במשנתנו בפ' אחרון (דף לג:): **אלא מעתה.** דאין מתכוין למצוה כמתכוין דמי: **הישן בשמיני בסוכה.** שלא לשום מצוה: **ילקה.** שהרי מוסיף על מצוה ועובר משום בל תוסיף: **מצות אין עובר עליהן.** בבל תוסיף אלא בזמנן כגון חמשת המינין בלולב וה' טוטפות בתפלין חמש ציציות בטלית אבל תוספת יום על ימים או שעה על שעה אין זה מוסיף: **בשלא סיים.** אלא הוסיפה באמצע: **והא סיים קתני.** בברייתא: **הניתנין במתנה אחת.** כגון דם בכור שנתערב בדם בכור חבירו או בדם מעשר: **ינתנו מתנה אחת.** והרי יש בה משניהן ועולה לשניהן: **מתן ארבע.** שלמים ואשם ועולה ותודה: **דלמא קסבר רבי יהושע כו'.** ומתרתי הנך ממתני' ומברייתא איכא לאותובי לרבא: **אנן הכי אמרינן.** אנן דמייתינן סייעתא מהא דטעמא משום דאי הדר מתרמי ליה כו' הכי קאמרינן ליה לרב שמן: **מאי טעמא שבק מתניתין כו'.** שבק מתניתין הניתנין במתנה אחת משנה היא בשחיטת קדשים: **ואותיב ממתניתין.** דאלימא לאקשויי: **לא סגי דלא יהיב.** אי הדר מתרמי ליה דקדשים לא מפסיד: **לצאת לא בעי כוונה.** דבלאו מתכוין יוצא ידי חובתו: **לעבור בעי כוונה.** שיתכוין לשום מצוה ואי לא לא עבר: **והא מתן דמים כו'.** שאין מתכוין בשאר מתנותיו לשם בכור וקאמר רבי יהושע הרי הוא עובר על בל תוסיף:

איכוון

אבל הכא. תוקע לשיר מתעסק בעלמא הוה ולקמן בפרק בתרא (דף לג:) תנן המתעסק לא יצא: **אבל** נתכוון שומע ולא נתכוון משמיע היכי משכחת לה. לא הוה מצי למימר כגון שלא נתכוון משמיע להוציא השומע דמשמע ליה כדדייק בסוף סוגיא משמיע לעצמו דומיא דשומע לעצמו אלמא [לא] בעי כוונה: **דקא** מנבח נבוחי. פי' בקונט' דאינו תוקע כשיעור תקיעה המפורש במשנתנו וקשיא דאם כן אפילו נתכוון נמי לא נפיק ונראה לי מנבח נבוחי שאין מתכוין לתקוע שיעור תקיעה ותקע שיעור תקיעה ושמא כך רוצה לומר בקונט' אי נמי כעין שפירש בקונט' לקמן בפרק בתרא (דף לג:) מתעסק שהיה נופח בשופר ועלתה לו בידו תקיעה: **ומנא** תימרא דתנן. גבי זריקת דם תימה מאי אולמיה דהך מההיא דכהן שעולה לדוכן ויש לומר דגבי כהן שמתכוין לברך ולהוסיף יכול להיות שעובר אע"ג דלאו זמניה הוא אבל כאן שאין מתכוין להוסיף ואינו עושה אלא מחמת ספק אין לו לעבור אי לאו משום דחשיב זמניה אלא ודאי אמרינן דחשיב זמניה משום זמנין דאי מתרמי ליה בוכרא הדר מזה מיניה והוא הדין גבי כהן מהאי טעמא ואי"ת הא דאמר בפ"ק (דף טז: ושם) למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין כדי לערבב את השטן והא עבר משום בל תוסיף ועוד אמר בפרק בתרא (דף לד.) שלש תרועות נאמרו בר"ה שתים מדברי תורה ואחת מדברי סופרים ואיכא למאן דאמר ב' מדברי סופרים והשתא עבר משום בל תוסיף אע"ג דבכר עבר ויצאו מכל מקום אי אתרמי ליה צבורא אחרינא הדר ותקע ותשיב זמניה ועוד דאפי' לאו זמניה כיון דמתכוין לשם מצוה עובר משום בל תוסיף דמסיק רבא בסמוך לעבור שלא בזמנו בעי כוונה וי"ל כדפרישית בפ"ק (דף טז: ושם) דלא שייך בל תוסיף בעשיית המצוה שתי פעמים וברכת כהנים נמי אפי' מברכין כמה פעמים לצבור אחד אין זה בל תוסיף אלא אם כן מוסיף ברכה אחת כגון יוסף (ה') עליכם ככם (דברים א) או כיוצא בה וכן אם נטל לולב כמה פעמים ביום או אוכל בפסח כמה זיתים של מצה אין זה בל תוסיף וכל הניתנים במתנה אחת אם נתן כמה פעמים במקום אחד אין זה בל תוסיף אלא אם כן נותן במקום אחר וכן בהדס וערבה שבלולב אפילו נותן כמה הדסים וכמה ערבות בלולב אין זה בל תוסיף אפילו למ"ד צריך אגד אלא אם כן מוסיף מין אחר ומיהו תימה דלפי' זה אם היה נותן כמה חוטין בציצית וכמה פרשיות בתפלין בבית אחד לא היה עובר משום בל תוסיף ומסוכה אין להביא ראיה כאן מה שאין עובר בעשה ד' מחיצות אע"ג דאמרינן שתים כהלכתן ושלישית אפי' טפח דלכל שכן כשעושה ד' מחיצות טפי עדיף דהוי תשבו כעין תדורו: **מתן** ארבע במתן אחת. כגון דם בכור שהוא מתן אחת בדם עולה ושלמים שהם שתי מתנות שהן ארבע ולא בדם חטאת שהן ארבע מתנות בד' קרנות דההוא למעלה מחוט הסקרא והני למטה: **לא** נאמר בל תוסיף אלא כשהוא בעצמו. והלכך טוב שלא יגרע המצוה: **לא** נאמר בל תגרע אלא כשהוא בעצמו. והלכך כיון דיוצא באחד למה נזקקו ליתן ארבע ועוד טפי עדיף באחד מארבע כמו שמפרש: **דלמא** קסבר רבי יהושע מצות עובר עליהן שלא בזמנן. והישן בשמיני בסוכה ילקה לרבי יהושע ובשמיני ספק שביעי לא יתיב ומיהו לא קיימא מסקנא הכי: **הכא** אי בעי מברך. משמע מכאן דכיון דעלה לדוכן פעם אחת ביום שוב אינו עובר בעשה דאמור להם (במדבר ו) כל היום דהא קאמר אי בעי לא מברך:

דתנן

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"ב מהל' ק"ש הלכה א סמג עשין יח טוש"ע א"ח סי' ס סעיף ה:

כה ב מיי' פ"ב מהל' שופר הל' ד טוש"ע א"ח סי' תקפט סעיף ח:

כו ג מיי' פי"ד מהלכות נשיאות כפים הלכה יב טוש"ע א"ח סי' קכח סעיף ז [רב אלפס פ' הקורא את המגילה דף רעג]:

כז ד ה מיי' פ"ב מהל' פסולי המוקדשין הלכה יא:

◆

רבינו חננאל

אבל הכא בעינן [כוונת] תקיעות כוונת הלב בעינן וליכא. קמ"ל מצות אין צריכות כוונה. איתיביה היה קורא בתורה בעיניין קרית שמע והגיע זמן קרית שמע, אם כיוון לבו למצות קריית שמע יצא, ואם לא כיוון לא יצא. ודחינן (בתניתא) [מתניתין] בקורא להגיה, שאינו קורא התיבות כקרייאתם אלא כבתיבתם. החסירות והיתירות כמות שהן כתובות. לפיכך אמ' אם כיוון לבו וקרא במסורת יצא ואם לאו לא יצא. ת"ש כהא דתנן הכא במתניתי' היה עובר אחורי בית הכנסת או שהיה ביתו סמוך לכנסת ושמע קול שופר או קול מקרא מגילה אם כיון לבו יצא ואם לאו לא יצא אע"פ שזה שמע וזה שמע זה כיון לבו וזה לא כיוון לבו. מאי כיון לבו לצאת וש"מ מצות צריכות כוונה. ודחינן כיון לבו לשמוע ולהבחין אם היא תקיעת בן אדם או צהלת סוס. איתיביה נתכוון [שומע ולא נתכוון] או משמיע לא יצא. הא היכי משכחת לה, לאו בתוקע לשיר, קשיא לרבה. ופריק לא דקא מנבח נבוחי. כלומר אינה תקיעה שלימה אלא כמין נבוח הוא, ולפיכך לא יצא, אבל אם היתה תקיעה אע"פ שלא נתכוון יצא. אי הכי כי המצוות [אין] צריכות כוונה, התורה אמרה בסוכות תשבו שבעת ימים ואין לך להוסיף על שבעת ימים. אי הכי הישן בשמיני בסוכה ילקה, עבר על בל תוסיף אף על פי שלא נתכוון לישן בסוכה משום מצוה. ודחינן שאני אומר מצות אין עובר עליהן משום בל תוסיף אלא בזמנן. מותיב רב שימי בר אביי מניין לכהן שיעלה לדוכן שלא יאמר הואיל וניתנה לי רשות לברך את ישראל אוסיף אני ברכה אחת משלי, כגון ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם וגו', ת"ל לא תוסיפו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם. (ודחינן כיון דאילו מתרמי ליה ציבורא אחרינא) [וכיון] דסיים כל הברכות עברה לה זמן המצוה וקתני דעובר אם יוסיף. ודחינן כיון דאילו מתרמי ליה ציבורא אחרינא הדר מברך להו, כולה יומא זמניה הוא. ומנא תימרא דאמרינן כי האי גונא דכוליה יומא זמניה הוא. דתנן בשחיטת קדשים פרק ח' הניתנין מתנה אחת שניתערבו בניתנין מתן אחת ינתנו במתן אחת כו'. והא הכא כיון דיהיב ליה בבכור מתנה אחת והיא מצותו כדתנן בפרק איזהו מקומן של זבחים הבכור והמעשר והפסח קדשים קלים שחיטתן בכל מקום בעזרה ודמן טעון מתנה אחת כו', הנה כיון שהזה מדם הבכור מתנה אחת גמר מצותו ועברה ליה זמניה, וקתני ר' יהושע כשנתתה עברת על בל תוסיף ועשית מעשה בידך. לאו משום דאמר כיון דאילו מיתרמי בכור אחר הוי מדי מיניה, כולהי יומא זמנו הוא. ודחינן ודלמא ר' יהושע סבר מצוה עובר עליהן אפי' שלא בזמנן. אנן הכי קאמ[רינן] רב שימי גופיה היכי שביק מתניתין, אמאי לא מותיב מהא מתני', דסבר מתני' כיון דאילו מתרמי ליה בכור אחר הוה כל יומא זמניה הוא, ברייתא נימא כיון דאילו מיתרמי ליה צבורא אחרינא הדר מברך כולי יומא זמניה הוא. כלומר טעמא חדא נינהו אמאי מותיב מהאי. ופרקינן רב שימי סבר התם גבי בכור לא סגי דלא מדי הלכך זמניה הוא, הכא אי בעי מצלי אי בעי לא מצלי. ואסיקנא אלא אמר רבא לצאת ידי חובה מצות לא בעו כונה, לעבור במתכוון להוסיף על מה שכתוב בזמנו לא בעי כונה [שלא בזמנו בעי כונה]. אמר [ליה] רבי זירא לשמעיה

מסורת הש"ס

א) [פסחים קיד:], ב) ברכות יג., ג) [לעיל כז: לקמן כט. תוספ' פ"ב ה"ה], ד) [עירובין צה.], ה) ערובין ק. זבחים פ., ו) [פי' כשהדבר עומד בעצמו ולא כשיש בו דבר אחר. תוי"ט פ"ח דזבחים מ"י], ז) ס"א, ח) [לקמן לג:], ט) דומיא דשומע לעצמו דקרי ליה נתכוין שומע ומשמיע דילא אלמא וכו' כצ"ל, י) כ"א,

◆

תורה אור השלם

1. דבר אל בני ישראל לאמר בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קדש: ויקרא כג כד
2. יי אלהי אבותכם יסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם: דברים א יא
3. לא תספו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו לשמר את מצות יי אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם: דברים ד ב

◆

גליון הש"ס

גמ' שלא בזמנו בעי כוונה. עיין תוס' יבמות דף מ ע"א ד"ה טעון: תוס' ד"ה אבל נתכוון כו' לא הוי מצי לומר. עיין תשובת מהרי"ל ספר שני סי' פה:

◆

מוסף רש"י

אין צריכות כוונה. שיהא מתכוין לשם מצות (ברכות יג.) לצאת ידי חובתו (ערובין צה:). היה קורא בתורה. פרשת ק"ש, והגיע זמן המקרא. זמן ק"ש (ברכות יג.). לא לקרות. אבל לצאת ידי מצוה לא בעינן שיהא מתכוין אלא לקרות בתורה בעלמא (שם). הא קא קרי. הא בקורא בתורה קא עסיק תנא ואמי דקתני היה קורא בתורה (שם). בקורא להגיה. את הספר אם יש בו טעות, דאפילו לקריאה נמי לא מתכוין (שם). הניתנין במתנה אחת. כגון דם הבכור שנתערב בדם בכור אחר (ערובין ק.) או כגון דם בכור שנתערב בדם מעשר, בין בבלול בין בכוסות (זבחים פ.). ינתנו מתנה אחת. ועולה אותה מתנה לזה ולזה (ערובין שם). קס"ד השתא דאמרינן יש בילה ומתכוין עליה שיש במתנה זו משניהם, ואם בכוסות יתן מתנה מזה ומתנה מזה (זבחים שם). מתן ארבע במתן ארבע. דם חטאת זו נשפך לדם חטאת זו (ערובין שם) או כגון דם עולה בדם שלמים או בדם אשם ששניהם טעונין שתי מתנות שהן ארבע ושניהם התחתונים (זבחים שם). ינתנו במתן ארבע. ימתנו ד' מתנות ועולות לזו ולזו (ערובין שם). מתן ארבע במתן אחת. כגון דם עולה בבכור ששניהם תחתונים (זבחים שם). ר"א אומר ינתנו במתן ארבע. דקסבר קום עשה מצוה עדיף, אע"ג דהאי מצוה איכא בל עבירה דבכור אבכור אבל תוסיף, אתי עשה דחטאת (לפירושו לעיל מתן ארבע דם חטאת) דכתיב (ויקרא ד) ונתן על קרנות, ודחי לבל תוסיף דבכור (ערובין שם) ורואה אני המתנות היתרות הניתנות מדם הבכור כאילו הן מים ואין זה בל תוסיף (זבחים שם). ר' יהושע אומר ינתנו במתן אחת. כיון דקיי"ל כל הניתנין על המזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כיפר, הכא דלא אפשר שמכיון עלה אפילו לכתחילה ולא עברינן אבל תוסיף, ואי משום בל תגרע דחטאת לדקאמר טעמא, מוטב שיעקר בל תגרע מאליו שהוא יושב ואינו עוקר הלאו בידים, מעבור על בל תוסיף שהוא עוקרו בידים (ערובין שם). ולא עשית מעשה בידך. ואינו דומה עושה מעשה ליושב ואינו עושה ואיסור בא מאליו (זבחים שם).